

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj IX.

O sredo 24. kimovca (ranojesna) 1851.

List 39.

Poljske pridige *).

Kemija je zvesta prijateljica kmetovavca.

Perva pridiga.

Dveh reči si je že od nekdanj vsakdo na svetu želel, in si jih še dan današnji želi, namreč: da bi vedno mlad in zdrav ostal, zraven tega pa bogat bil. V starih pripovedkah se bere, da je neki pod zemljo čudodelen kamen skrit, ki ima moč v sebi, tiste želje spolniti; imenovali so ga „kamen modriga“. Pripisovali so mu moč, svinec v zlato spremeniti in zdravila ponuditi, ktere obvarjejo človeka vsih bolezin in še clo smerti. Tisuč let so tega kamnja iskali — ali našli ga niso. Našli so pa pri tem iskanju, čeravno ne modriga kamnja. vunder nekaj, kar je veliko veliko vredno, in rekli bi, da ne veliko manj, kakor tisti čudapolni kamen, — in to je: nova vednost — kemija!

Po ti najdbi je komaj 80 let preteklo, in že je ta nova vednost k taki imenitnosti in taki slavi dospela, da jo omikane ljudstva častijo kot eno nar večih dobrotnic človeškiga roda. Ni tedaj celò prazno, ako se kemii zares taka moč prilastuje, kakoršno so „kamnu modriga“ pripisovali, zakaj po vodilih kemije je že marsikter fabrikant malovredno rudo v zlato premenil in marsiktero zdravilo smo po kemii pridobili, ktero je v stanu, nas mnogoterih bolezin rešiti, čeravno ne vsih vkrotiti.

Zakaj pa je kemija o tako kratkim času tolikšno veljavnost zadobila, ni teško spoznati, ako se le enmalo okoli sebe ozremo. Kamor koli pogledamo: v delavnice fabrikantov in obertnikov, v rudarije in lekarnice, in kamor koli, povsod vidimo, da je luč kemije poprej neznanne reči ljudem odkrila.

O pervim začetku, ko je začela kemija svoje nauke razodevati, so se ljudje čudili nad skrivnostmi, ktere je razodevala, vunder še niso spoznali, da binjeni nauki kedaj zamogli tudi vsakdanjim potrebam človeštva hasniti; čislali so jo kot zalo deklico, ki je le na ogled postavljena, in se čudili nad njenim lišpam, — ali da bi kaj prida od nje bilo, niso verjeli.

Dan današnji pa je začela kemija razjasnovati lastnosti zemlje, zeliš in žival, iz kterih delov one ob-

*) Slavniga profesorja dr. Stöckhardt-a kemijske poljske pridige (Chemische Feldpredigten) so povsod na Nemškim in poslednjič tudi v velikim kmetijskim zboru v Solnogradu s takim veseljem in s takim pridam zaslišane bile, da se je vredništvo Novic namenilo, nektere teh pridig svojim bravcam posloveniti. Čeravno nam je naš rajnki Vertovec v svoji neprecenljivi kmetijski kemii zlatiga denarja vredne »poljske pridige« zapustil, bojo ravno Stöckhardtovi govori razodeli veliko ceno Vertovcovih bukev in iznoviga dokazali, kako potrebne so za modro in koristno kmetovanje saj nektere kemijske vednosti. Nadjamo se, da bo marsikdo, ki je še dosihmal to vednost kot »puhlo modrovanje« zaničeval, po „Vertovcovi kemii“ segel. — Sedaj pa prosimo, za pazljivo poslušanje Stöckhardtovih pridig. Vred.

stojé, kako se redé in živé, kako se spreminjajo v rasti, kako se da njih rast pospešiti itd.

In po ti poti je segla kemija tudi v kmetijstvo, odkrila je kmetovavcam notranjstvo mnogih prigodb in prememb, od kterih se našim sprednikom še sanjaloni, — razsvetila je, kar je poprej tamna noč zakrivala!

Vsak vé, da železo v ognju razpade v okujino, da se na zraku ali mokrotni zemlji spremeni v rijò — da grojzdni sok postane vino, iz vina pa kis ali jesih, — da derva v péči, olje v lampi zginejo kadar goré, — da se vse živalske in rastlinske rečisčasama spridijo, razpadejo in poslednjič tudi zginejo. Tarih sprememb ni konca ne kraja pod nebesam na zemlji, kakor tudi pod zemljo in v globočinah morjá.

Te spremembe, ki ne zadevajo le vunanje podobe stvari, temuč tudi njih notranje bitje, so kemijske spremembe; po njih se spreminajo vse stvari tako, da iz njih popolnoma nove reči postajajo s skozi in skozi novimi lastnostmi.

Vidi se, kakor da bi o teh spremembah marsiktera reč popolnoma zginila; ali temu nitaka: na svetu nič ne zgine, ampak se le spremeni v drugo stvar; iz gnjusniga gnoja zraste nov prijetin sad, in kar je poprej gnjilo smrdelo, je sedaj lepo dišeča, žlahna jed.

Kako pa se te spremembe godé, zakaj se godé in po kterih postavah, nas uči kemija, ktero tudi ločbo imenujejo, zato ker loči in kroji vse stvari v njih obstojne dele, dokler se ločiti dajo; neločljive imenuje pervine.

Kmetijske poskušnje.

(*Pomoček zoper bolhe na zelju in repi*). Dolgo se ni vedilo: od kod da repne in zelne bolhe pridejo, in kako bi se dala ta škodljiva žival gotovo pokončati; zdaj se pa vé. Noben kmetovavec poprej ni mislil, da z repnim ali kapusovim semenam tudi bolhe seje, in vunder je taka. Jajčka bolh so v semenu samim, in le v njem se dajo čisto pokončati, takole: Eno uro poprej, preden séme seješ, ga namakvaj v solni vodi (to je, v vodi, v kateri si dovelj kuhinske soliraztopil), ali pa v ne prehudim lugu. Po namaki skozi 1 uro, daj séme spet posušiti, in suhiga potem sej. Gotov znaš biti, da si s tem vso zalego bolh pokončal.

(*Važna skušnja pri krompirju*). Kako naj se tisti krompir odloči, ki ima drugo leto za séme biti, da pozimi ne bo gnjil, svetje v „Slovenskih Novinah“ neki g. Fleming, eden nar imenitnijih kmetovavcov na zgornjim Ogerskim, tole: „Berž ko si krompir pridelal, odloči tistiga, ki ima za séme biti, od tistiga, ki je za povžitek namenjen. Njegove skušnje so ga učile, da le tisti krompir, ki visi na bolj debelih steblicih ravno pod krompirjevcam (krompirjevim zelišem), je gnjilini podveržen, — vès drugi na stranskih steblicih, pa ne gnjije; naj se tedaj za séme odloči in za

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj IX.

O sredo 15. kozoperska (sredojesna) 1851.

List 42.

Poljske pridige.

Druga pridiga.

Kemija je podnožnica obertnijstvu in kmetijstvu.

Kemija nas uči, vse stvari v njih obstojne dele razdjati in ločiti, — uči pa tudi potem iz tacih posamesnih delov novo stvar zložiti. Kemija je tedaj vednost ločenja (ločbe), pa tudi vednost noviga zlaganja (sloge). Bolj ko je ta vednost po skušnjah modrih mož popolnoma postala, veči dobiček je izhajal iz nje za mnoge obertnijstva in za kmetijstvo. Čuditi se je, kakošno visoko stopnjo je že dosegla, tako da je zares stvarnica novih reči, od katerih naši spredniki nič vedili niso. Ravno iz tega spoznanja pa, kaj je nekdanj bila in kaj premore dan današnji, izvira pa tudi spoznanje, da je še veliko skrivnosti znajti, za ktere se še sedaj ne vé.

Dolgo se je že vedilo, da vino ali z vodo zmešano žganje kisa (jesih) postane, ako več mescov v navadni gorkoti, ali le nekaj tednov v gorkim hramu na zraku (ljuftu) stoji. Kemijsko ločenje in razkrojenje obstojnih delov vinskiga cveta in iz njega napravljena kisa je potem pokazalo, iz katerih delov obstoji vinski cvet (v vinu in žganju), iz katerih pa kisa — in potem se je zvedilo, da je mogoče, vinski cvet veliko veliko hitrejši v kiso spremeniti, ako ga z večji méro zraka, to je, z več kislicam, iz kteriga zrak obstoji, v dotiko spravimo. To zvediti, je bila pa že tudi vednost najdena, kisa prav hitro narediti; in zato napravijo v kisovarnah, to je, v fabrikah, kjer kisa na to vižo napravljajo, ga sedaj veliko bolj popolnoma in veliko bolj gotovo v ravno toliko urah, kolikor se je nekaj tednov ali celo mescov potrebovalo.

Med kamnjem se najde prav redko kamen tiste prelepe modre (plave) barve, po kterim so malarji nekdanj kakor po zlatu iskali in ga sila drago plačevali. Neki kemikar je ta kamen razkrojil v njegove obstojne dele, in ko je te zvedil, mu ni bilo potem teško, iz tacih delov, kterih je lahko dobil, tak kamen umetno napraviti. In tako je sedaj tiste prelepe modre barve, ki se lazurna modrina (Lasurblau) imenuje, ktero vsak malár pozná, toliko in po taki niski ceni, da je sedaj stokrat boljši kup, ko je nekdanj bila.

Ali se ne da iz teh in sto družih izgledov lahko verjeti, da bomo po kemii tudi še nove sorte gnojádobili, ki se bo dal umetno napraviti, in ki bo veliko boljši kup, kakor je sedanji gnoj, kadar bo kemija iz razkrojenja mnogoverstniga žita in družih sadežev najdla, kakošen gnoj je za vsaki sad potreben.

Če so Angleži veliko goro nekiga kamnja na Španjskim najdli, ki se fosforit imenuje, kteri ima košeni persti enake obstojne dele, — ne smemo misliti, da bi tudi pri nas nemogoče bilo, taciga kamnja in take persti znajti, ki imajo gnojivno moč ali še samih

po sebi, ali zmešane z drugimi rečmi, ktere bo kemija najdla.

Kolikšne sklenine (flaške) in kolikšne škatlje so še pred malo časom zdravniki bolnim iz lekarnic (apotek) zapisovali — koliko manjši so sedaj, pa ravno toliko zdajo! Koliko reči je včasih tiskar potreboval, si tiskarno črnilo napraviti, — koliko reči barvar za barve, mizar za firnež? Kako prosto je sedaj vse to? In zakaj? Zato ker nam je kemijska vednost vse te reči razjasnila in nam pokazala, da se z malo stvarico, ktero v vsih njenih obstojnih delih poznamo, da sedaj več napraviti, kakor poprej z veliko in z velikimi stroški.

Res je, da kemikar, ko se s svojo vednostjo v kmetijstvo vrine, zadene na mnoge napotke, ki izvirajo iz vremena, vetrov itd., in da ne more svojih skušnj tako zaporedoma in tako naglo ponavljati, kakor želí, ker more večkrat leta in leta čakati, da vidi, kako se ta in una reč godí, ta in una skušnja zgotovlja. Zavaljo tega bojo razjasnila, ki jih kmetijstvo iz kemije dobiva, zmirej enmalo bolj počasne, kakor v družih obertnijskih rečeh — ali, hvala Bogu! da le vémo, kakošna pomočnica zamore kemija tudi kmetijstvu biti. Čakati je lahko, če se le gotovo vé, da se bo kaj pričakalo. To pa je gotovo iz tega, kar nam je že dosihmal kemija razjasnila.

Neizrečeno koristna je pa kemija že dandanašnji tistimu obertnijstvu ali rokodelstvu, ki je s kmetijstvom sklenjeno, namreč žganjarijam, olarijam, sladkornicam tistim, ki iz pesé sladkor ali cukor delajo itd. Tukaj je kemija ljudém ob kratkim toliko vednost razodela, da je že marsiktera fabrika sedaj obogatela, ki bi bila brez kemije na beraški palici.

In poslednjič je kemija v kemijskih in obertnijških pridelkih zvesta varhinja, ki nas varje mnogotere goljufije. Ona nam daje pomočke, s kterimi zamoremo preiskati: ali je ta ali una reč čisto, pravo blagó, ali pa je ponarejeno, s kterim nas prodajavec oslepariti hoče. Marsiktero vino hvali kak prodajavec, da je čisto, kakor je na terti zraslo, — kemikar ga preiše in najde špirit, žveplo, svinčeni sladkor (Bleizucker) v njem, in še trohico nam pové, koliko vsaciga! Marsikteri svečar hvali svoje mjilo (žajfo) da je pravo jedro, — ali kemikar jo preiše in najde vode, vlečca ali ilovce v njem! Brez konca in kraja bi bili v stanu tacih izgledov dati; pa naj bojo ti zadosti. Povémo le še to: da tistih kot mléko belih, kerhkih in zvonečih sveč, ki so veliko lepši in pa tudi boljši kup od vošenih — pred malo leti še nismo poznali, sedaj jih vidimo že skoraj po vsih mestnih hišah, po vsih cerkvah; znane so pod imenam „Millykerzen“ in „Apollokerzen“. Kdo nek je najdel te posebne sveče? Noben drug, kakor en kemikar, ki je navadni loj v njegove obstojne dele razkrojil; en del, ki ima mašobo in olje v sebi, je za-

vergel, — drugi del, ki je čist loj brez mašobe, je vzela, in iz njega tiste lepe bele sveče napraviti učil, ktere ne kidajo kot navadne lojene, in so še lepši od vošenih.

Iz vsiga tega se lahko zapopade: da je kemija zares podnožnica ali pruka, na kateri se kmetijstvo in obertništvo na zmirej višji stopnjo povzdiguje.

Društvo za izdajanje in razširjevanje dobrih bukev za Slovence in njegove postave.

§. 1. Društvo se imenuje: „Društvo sv. Mahora“.

§. 2. Namen društva je: na svetlo dajati in razširjevati dobre knjige, ki um, serce in voljo ljudi razsvetliti in požlahniti in se zraven tudi dober kup razprodajati zamorejo.

Društvo se s politiko na nobeno vižo ne bode pečalo; zato ne bode nikolj ljudi zastran političkih reči podučevalo, tudi nikolj časopisov, oznanil ali bukev, ki bi u politiko segale, na svetlo dajalo, tudi nikolj in na nobeno vižo takih pisem razširjevati pomagalo.

Društvo ne bode na svetlo dalo nobenih bukev brez da bi od kake škofije poterjene ne bile; to se bode vsigdar in vselej oskerbela.

§. 3. Družnik (člen tega društva) more biti:

a) Kdor na leto nekaj gotovega plača. To znese za učitelje ljudskih šol na deželi in za učence na leto 1 gold. 30 kr. srebra, za vse druge pa na leto 3 gold. sr. Plačati se to mora pol ali celo leto popred in sicer pri odboru dotične škofije. Dalej plačajo gor imenovani učeniki in učenci, kedar k društvu pristopijo, 30 kr. sr., vsi drugi pa 1 gld. sr. upisnine.

b) Kdor se od odbora zavoljo posebnih zaslug za družnika izvoli.

Družnik neha biti:

a) Kdor svojevoljno izstopi in to ustmeno ali pismeno oznani.

b) Kdor eno celo leto čez odločeni čas svojega doneska ne plača.

§. 4. En vodja in odbor, obstoječ in 12 odbornikov, bodeta „društvo sv. Mahora“ obravnovala, vodila in oskerbovala. Za te odbor izvoli vsaka sledečih škofij: Goriška, Labudska, Ljubljanska, Sekovska in Teržaška škofija po dva odbornika, Kerška škofija pa tri odbornike, in sicer izmed tistih družnikov svoje škofije, ki u Gorici, Celju, Ljubljani, Mariboru, Terstu in Celjovcu stanujejo.

Društveni odbor izvoli po večini glasov ednega izmed treh Celjovških odbornikov za vodja društva, tako da po tem tudi za Kerško škofijo dva odbornika ostaneta.

Za leto 1852 se bode te odbor tako začasno sestavil, da se bota dva u imenovanih mestih prebivajoča družnika za to opravilo pismeno naprosila, u Celjovcu pa trije. Za prihodne leta se bode pa društveni odbor po večini glasov svobodno izvolil. To se bode takole zgodilo: kedar družnik svojo letnino plača, društvemu vodju naravno ali nenaravno u zapečatenem listu imenuje dva družnika svoje škofije, ki u gor naštetih mestih stanujeta in ki u letnem imeniku družnikov stojita, ter pristavi, da nju za odbornika izvoli. Družniki Kerške škofije pa izvolijo na to vižo tri u Celjovcu stanujoče odbornike.

Društveni vodja z obema odbornikama u Celjovcu oskerbuje tekoče opravila, vodi, in oznani vsako rajtingo, kakor tudi imenik družnikov. Ravno tako tudi on u zvonajnih zadevah društvo nadomestuje in zagovarja.

Odbor si dopisuje in tako po večini glasov

razsodi, ktere knjige in u katerem redu se imajo tiskati; on poslana rokopise pretresuje, jih kakemu škofijstvu za poterjenje predloži, razsodi, ktere knjige tiskati in izdati je posebno potrebno in dobro kaže; dalej tudi odloči in razdeli darila, plačila itd.

Ako je na obeh stranéh jednako glasov, razsodi vselej vodjev glas.

§. 5. Sredstva, s kterimi bode društvo svoje potrebe oskerbovalo, so:

- a) letnine družnikov,
- b) dobrovoljne darila,
- c) denarji, ki se bodo iz razprodanih bukev dobivali.

§. 6. Dobički, ki jih društvo družnikom donša:

a) vsaki družnik dobi vsako leto in brez dalnega plačila po nejročnejšem petu in naj več, ko bode mogoče, tiskanih knjig. To se pa samo od sebe zastopi, da se bode število teh knjig naraslo, kakor hitro bode papir boljši kup, in kakor hitro veliko ljudi k društvu pristopi;

b) vsaki družnik ima pravico, društvenej vodnji kej nasvetovati in priporočiti;

c) nekterim družnikom se ponujajo še posebni dobički. Čisti donesek se bode namreč vsako leto na tri enake dele razdelil. Perva tretjina se izroči odboru, da jo za neprevidjene zadeve in potrebe pri roci ima; — druga tretjina se bode vsako leto na darila za najboljše učence in šolske pripravnike po razsodbi odbora obrnila, — poslednja tretjina se pa odloči za najboljše slovenske učenike, kakor bode to društveni odbor razsodil in za dobro spoznal.

§. 7. Te postave se smejo le tedaj premeniti, ako to dve tretjini odbornikov dovolite.

Ako to društvo, naj bode na kakoršno vižo hoče, saksebi gre, društveni odbor razsodi in sklene, kaj se ima z njegovim premoženjem zgoditi. (Bčela.)

Staroslovenski in vseslovanski književni jezik.

(Konec.)

Naj beržešnja prihodnost si rés Ruski jezik svojí, pak ker se nazadnje, kakor sim rekel, vemdar le v staroslovensčino preverže, druge narečja počasu v se zajemši — čemu tedej toliko velikih in še nevarnih ovinkov? Saj ne bodo razne narečja, ako se staroslovensčina naravnost za književni jezik sprime, po gori rečenem svojega poštenega, neskaženega blaga nič zgubile, temoč se le svojih pritepenih plév in vrask réšile, se oplodile in oživile, dokler se je nasproti temu velikih preprirov, trudov in pregonov báti. —

Staroslovanska azbuka rés v oči bôde — nenavajenim, — pak saj se dá, kar je v njej ostrega in ogljastega, ako se je krasopisci lotijo, po novi Ruski, Serbski, Gerčki, ogladiti in okrožiti, če bo trébalo. Kar pak Bulgarski *šd* in *št*, ktera se data po Vukovici preméniti, tiče, poglej „Jahrbücher“, kakor gori strani 46 in 51.

Dva pota sta tedaj do vseslovanskega književniga jezika: analytički in synthetički; na tretji pót nas le sila verže.

Ako bi iméli dober priravnajoči vseslovanski slovník (Linde in Jungmann imasta še druge namene) in tako slovnico pred očmi, bi ne vagúтали več dolgo o izvolji književščine. Zato pak se oglasite tisti, kterim je dano vseslovanstvo v njega nedrih pregledati, da se ne bode po blodnih pótih omáhovalo, ali še le — delj v nemarno čakalo! Take so moje misli in iskrene želje, ter v ti cil pak tudi vsi moji trudi mérijo.

Prijateljem staroslovensčine in vsem rojakom, kteri bi se sami radi prepričali tega, kar sim gori pisal,

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj **IX.**

O sredo 5. listopada (poznojesna) 1851.

List **45.**

Poljske pridige.

Tretja pridiga.

Kako pridemo k pravemu spoznanju tečnosti klaje in rodovitnosti gnoja?

So scer na svetu dežele in kraji, kjer zemlja bogato rodi brez gnoja. V tacih deželah je pa ali malo ljudstva, ki ne nadležje neprenehama zemlje tako, kot mi, — ali pa je rodovitnost zemlje tolikšna, da ne opeša kmalo.

Brezkončna pa vunder tudi ta rodovitnost ni, česar nam Amerika očividno spričuje, kjer sta tobak in cukar, neprenehama skoraj skozi 100 let pridelovana, zemljo tako izpila, da jo tudi Amerikanci sedaj morajo gnojiti, ako hočejo kaj pridelati. Severni kraji naše zemlje se ne morejo k takim blagodarjenim deželam prištevati; hočemo tukaj obilo pridelovati, moramo obilo gnojiti.

Nar bolj gnjusne reči na svetu sta gnoj (živinško in človeško blato) in pa scavnica; vunder sta nar naravniši in nar tečniši pomočka rodovitnosti zemlje. Od nju moramo tedaj nar poprej govoriti.

Kakošno moč ima gnoj mnogoverstne živine? Za ktere poljá je nar boljši? Koliko da en konj, ena krava, ena ovca na leto gnoja? Kakošen razloček v rodovitnosti je med gnojem in gnojem?

Te vprašanja so za kmetovavca sila važne, in prizadevali so si že mnogi zvedeni možje, te zastavice vganiti. Ali eden pravi tako, drugi tako, da kmetovavec na zadnje ne vé, komú da bi verjel. Treba je tedaj v teh rečéh gotovih skušnj, da se zvé, kaj je le vganovanje, kaj pa resnica.

Hočejo pa skušnje gotove biti, se morajo 1) okoljstave, v kterih se je skušalo, natanjko razodeti, 2) se morajo obstojni deli klaje poznati in 3) obstojni deli gnoja skerbno zvediti.

Ta pot resnico odkriti, je scer težavna, in še bo veliko vode v morje steklo, preden bomo zamogli reči: zdaj imamo čez in čez gotove vodila za kmetijstvo. Ali nikar naj nas težave ne strašijo; ker ta pot je edina k spoznanju resnice.

Da gnoj naše živine od klaje izvira, ki jo ji damo, vsak vé; ravno tako je tudi znano, da veliko te klaje na poti skozi živinsko truplo zgine, namreč tisti del, ki ga živina potrebuje, da živi, da se redi in debeli, in da dá mléka.

Kteri deli klaje pa so, ki se v meso in loj (mast) spremenijo? Ktere živina s sopenjem izdahne? ktere grejo s pótam (znojem) preč? in kteri grejo v blato in scavnico?

Ali ni jasno kot beli dan, da le takrat zamoremo redivnost in primero klaje do gnoja razsoditi, ako obstojne dele klaje in gnoja poznamo in iz njih tiste spremíne zvémo, kterim je klaja v truplu živinskim podveržena. Kdo zamore brez tega lastno-

sti tega in uniga gnoja, in njegovo moč do mnogoverstnih sadežev ceniti? Nihče.

Le kmetijska kemija nam to razodeva. Čeravno nam je razodetje še marsiktere skrivnosti na dolgu ostala, nam je že vunder marsiktero razodela. Naj kmetovavci v svoj dobiček hvaležno sprejmejo to, kar jim bomo po teh skušnjah razodeli.

Naznanilo tistih fabrikantov, obertnikov in rokodelcov,

ki so iz raznih dežel austrijskiga cesarstva v Londonski razstavi medalje prejeli, ali so častno pohvaljeni bili.

Všeč bo mende bravcam „Novic“ razstavnike zvediti, ki so v toliko imenitni Londonski razstavi poslavljeni bili, zlasti tiste iz domačiga kraja. — prav bi pa utegnulo tudi marsikterimu biti, slavniši fabrikante in obertnike sploh poznati, kakor tudi zvediti: kako mnogoverstno blago se je v razstavo poslalo, ki je, ako je posebne vrednosti bilo, medaljo ali pohvalno pismo prejelo.

Bile so pa pri ti razstavi dvojne medalje, in nar imenitniši se imenujejo poslednje: — ene velike medalje (po angleško „Council Medal“, — druge slavne medalje (po angleško „Prize Medal“); razun medalj pa so bile tudi pohvalni oméni („Honourable Mention“) podeljeni. Vsih teh trojnih poslavil je podelila zato izvoljena sodna komisija v vsim skupej 5084, — 2039 jih je domačim na Britanskim ostalo, 3045 pa jih je šlo v druge dežele; v Austrijsko cesarstvo 243, in scer 4 velike medalje, 116 slavnih medalj, 123 pa pohvalnih omén.

Iména tistih, ki so iz raznih dežel austrijskiga cesarstva omenjene častne darila sprejeli, so pa téle v 30 redov zverstene:

1. red. Rudarsko in rudninsko blago.

Veliko medaljo je prejel: baron Kleist, vlastnik železnin v Neudeku na Českim, za železo posebne dobrote in izverstniga izdelka.

(Slavno medaljo so prejeli:) Ferd. grof Egger, vlastnik fužin na Koroškim, za železo in jeklo, — Anton Fišer, fužinar pri sv. Egidi v spodnj. Austrii, za jeklo in železo in železni čvežen (drat), — rudarstvo kneza Švarcenberga v Muravi na Štajarskim, za železo in jeklo, — Andrej Töpffer, fužinar v Šeibsu v spodnji Austrii, za železo in pléhovino, — pléharna v Wöllersdorfu za črni in beli pléh, — c. k. vodstvo rudarskih izdelkov na Dunaju za železo in vlitó jeklo Weyerske, Neuberske in Maria-Celjske fužine, in pa za cinober, — vdova barona Karlna Zois-a, vlastnica fužin v Javor-